

– всенічне пильнування, жених – наречений, подвижник празник – рухоме свято, утрєня – ранішня – ранкова, час – година, ветхий – старий, одпуст – відпуст, казальниця – проповідальниця. Часто зустрічаємо синонімічний ряд, у якому спостерігаємо наявність опосередкованих запозичень, тобто тих, які проникають в українську мову з грецької через посередництво церковнослов'янської: *астериск* – *звіздця* – *зірка*, *кафедра* – *горнє місце* – *вишнє місце* – *високе місце*, *хіротонія* – *рукоположення* – *рукопокладення*, *тетрапод* – *четвероножний столець* – *четвероножний стіл*.

2) власномовний термін – власномовний термін: *дверник* – *воротар*, *шлюб* – *вінчання*, *сорочка хрестильна* – *крижмо*, *П'ятниця Велика* – *Страсна П'ятниця*, *виголос* – *виголошення*, *Господня молитва* – „*Отче наш*”, *Ангельський привіт* – „*Богородице Діво*”, *сповідь* – *покаяння*, „*Вірую*” – „*Символ віри*”.

3) запозичений термін – запозичений термін: *монах* – *інок* – *калугер*, *архірей* – *єпископ*, *панахида* – *парастас*, *облатки* – *гостії*, *вівтар* – *санктуарій*, *дискос* – *артофор*, *епітрахиль* – *епітрахиль*, *кафизма* – *катисма*, *поліптих* – *іконостас*, *примикирій* – *лампада*.

Отже, терміни-синоніми переважно є назвами одних і тих же понять, тому в термінології доречніше використовувати генетичну класифікацію з урахуванням різних джерел походження назв того самого наукового поняття. ЦРТ характеризується різноманітністю її одиниць за походженням, що відображає довготривалий історичний процес формування терміносистеми, різні підходи на окремих етапах розвитку та специфіку термінології як спеціальної знакової системи. Виникнення синонімії пов'язане з перенесенням терміну з мови, де він виник, в іншу мову. Тут в залежності від уподобання, освіченості та знання рідної мови того, хто перший з ним зіткнувся, можуть бути різні варіанти: дослівний переклад, пряме запозичення оригінального терміна чи створення відповідника з використанням образних засобів своєї мови. Значна кількість термінів-синонімів різного походження зумовлена становленням ЦРТ з часу християнізації України-Руси і запозиченням з грецької і церковнослов'янської мов. Тому надзвичайно важливими є наукові дослідження й опис лексичних запозичень і калюк з грецької мови в українську та їх функціонування в релігійній літературі. В цьому є наукова актуальність майбутніх досліджень.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вопросы истории русского языка / [под ред. П. С. Кузнецова]. – М. : Вид-во Москов. держ. ун-ту, 1959. – 180 с.
2. Горбач О. З історії української церковно-музичної термінології / О. Горбач // Горбач О. Зібрані статті III. Статті до 1000-ліття християнізації Русі-України. – Мюнхен, 1993. – С. 244–262.
3. Даниленко В. П. Русская терминология: опыт лингвистического описания / В. П. Даниленко. – М., 1977. – 246 с.
4. Кочерган М. П. Вступ до мовознавства : підручник / М. П. Кочерган. – К.: Академія, 2006. – 287 с.
5. Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминологических элементов / Д. С. Лотте. – М. : Наука, 1982. – 149 с.
6. Паєвська М. В. Дублетні терміни з терміноелементами греко-латинського походження [Електронний ресурс] / М. В. Паєвська. – Режим доступу : <http://intkonf.org/paevska-mv-dubletni-termini-z-terminoelementami-greko-latinskogo-pohodzhennya>.
7. Панько Г. І Українське термінознавство: підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Г. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк – Львів : Світ, 1994. – 216 с.
8. Терещенко С. І. Роль запозичень у становленні лексичної синоніміки української мови / С. І. Терещенко // Філологія. Методика. Педагогіка: зб. наук. праць Київського національного економічного університету / [ред. О. Л. Шевченко]. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 43–46.
9. Титарчук Ю. О. До питання грецьких релігійних запозичень в українській мові / Ю. О. Титарчук // Мова і культура. – К., 2004. – Вип. 7. – Т. V. – С. 166–177.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ворона Іванна Іванівна – аспірант кафедри українського та загального мовознавства Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, викладач кафедри філософії, суспільних дисциплін та іноземних мов Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського.

Наукові інтереси: церковно-релігійна термінологія.

ОНОМАСТИЧНИЙ ПРОСТІР СЕЛА ЛУМШОРИ

Лариса ГУЦУЛ (Кіровоград)

У статті досліджується ономастичний простір села Лумшори, що на Закарпатті. Проводиться лінгвістичний аналіз матеріалу, зібраного експедиційним шляхом. Простежується механізм збереження, зникнення або зміни власного імені.

Ключові слова: ономастичний простір, ономастикон, топонім, онім, ойконім, катойконім, урбанонім, гідронім, оронім, мікротопонім, антропонім, ергонім, наголос, говірка.

The article investigates the onomastic space of Lumshory Village, the Carpathians. The linguistic analysis of material, collected by an expeditionary way, is conducted. The mechanism of preservation, disappearance or changing of the proper name is traced.

Key words: onomastic space, onomasticon, toponym, onym, oikonym, catoikonym, urbanonym, hydronym, oronym, microtoponym, antroponym, ergonym, the stress, saying.

Ономастичний простір – це сукупність власних назв усіх типів, уживаних конкретним народом у певний час на певній території. Власні назви постійно присутні в мові та в мовленні, утворюючи свої системи і підсистеми або залишаючись позасистемними вкрапленнями, і, незалежно від нашого бажання, впливають один на одного і на слова загальної лексики [9, с. 45]. Однією із найважливіших передумов всебічного дослідження ономастикону є виявлення та детальний аналіз усіх власних назв, які вживаються в окремих населених пунктах України.

Мета пропонованої розвідки – на основі власних спостережень зафіксувати й дослідити функціонування онімів у селі Лумшори Перечинського району Закарпаття, а також простежити механізм

збереження, зникнення або зміни власного імені. **Об'єктом** дослідження стали назви вулиць, кутків, відтопонімних прикметників, назв жителів, прізвища, прізвиська, імена, назви гір, полонин, полян, річок, озер, ставків, потічків, хребтів, боліт, урочищ, водоспадів, баз відпочинку, садіб, ресторанів та чанів закарпатського села *Лумшори*, тобто ад'ектоніми, катойконіми, урбаноніми (годоніми), гідроніми, ороніми, мікротопоніми, антропоніми та ергоніми [5, с. 192]. Матеріал зібраний **експедиційним шляхом**, тому джерельною базою розвідки послугувало усне розмовно-побутове мовлення жителів-старожилів, мешканців села *Лумшори*. Використані також географічні карти, офіційні словники, довідники, «Історія міст і сіл України», газетні публікації у місцевій пресі. Усне мовлення горян, уважаємо, є надійним та достовірним джерелом ономастичного матеріалу і є необхідним для ґрунтовних, системних, глибоких наукових досліджень. Вони таких невеликих гірських сіл віддзеркалюють історію, доносять до нас минуле, дають відомості про розташування об'єкта, про природу краю.

Є багато невеликих сіл в Україні, які поступово починають щезати. Разом з ними зникають і власні назви. Постає проблема експертизи часу, проблема збереження, зникнення чи зміни власного імені. Дослідження такого матеріалу актуальне і є важливою ланкою розвитку ономастичної науки. Село *Лумшори* Перечинського району Закарпатської області, як і багато інших сіл, зафіксоване на картах, але факт фіксації топонімів ще не означає, що вони досліджені і стали предметом аналізу. Якщо мовознавця більше цікавить назва, форма, походження, словотвір тощо, то географа чи історика, наприклад, сама позначувана реалія. І при різних акцентах – ті й інші ведуть нас, хоч і різними шляхами, до однієї мети – пізнанню топоніма [1, с. 52]. Тому вивчення усіх власних назв певної місцевості викликає зацікавленість як етнографів, істориків, краєзнавців, географів, картографів, соціологів, так і лінгвістів. Оскільки зафіксувати й дослідити ономастикон певної місцевості, особливо тієї, де вмирають жителі й село перестає існувати, або ж під впливом різних причин поселення й назви в ньому поступово повністю змінюються, – є необхідною умовою для збереження національного фонду, національної культури українського народу.

Доля невеликих українських сіл різна*. Одні з них поступово зникають та разом з ними зникають і назви, до того ж більшість із цих назв просто ніде не була зафіксована, – як, наприклад, поступово зникає село *Лікіцари* того самого району на Закарпатті; інші – поступово змінюються, перетворюються в новий котеджний, лікувально-оздоровчий чи туристичний куток, – як, наприклад, село *Лумшори*. Прізвища та імена по батькові залишаються в актових книгах та на табличках на кладовищі; назви рік, озер, гір тощо – на географічних картах та словниках (напр., Словник гідронімів України/ Ред. колегія: А. П. Непокупний, О. С. Стрижак, К. К. Цілуйко. – К. : Наукова думка, 1979. – 783 с.); назви ставків, боліт, долин, кутків, ручаїв, потічків, водоспадів, урочищ тощо – в деяких регіональних словниках (напр., Вербич С. О. Гідронімія басейну Середнього Дністра. Етимологічний словник. – Луцьк, 2009. – 234 с.; Громко Т. В., Лучик В. В., Поляруш Т. І. Словник народних географічних термінів Кіровоградщини. – К. : Кіровоград : РВГЦ КДПУ, 1999. – 224 с.); Габорака Мирослава. Топонімія Галицької Гуцульщини. Етимологічний словник-довідник. – Івано-Франківськ, 2011. – 655 с., у монографічних дослідженнях з ономастики (І. І. Ковалик, Ю. О. Карпенко, П. П. Чучка, Д. Г. Бучко, В. В. Лучик та ін.), в матеріалах дисертацій та наукових розробках, присвячених проблемам топонімії, мікротопонімії, антропонімії, гідронімії (напр., О. Ю. Карпенко, О. П. Карпенко, Г. Л. Аркушин, М. М. Торчинський, С. О. Вербич, Т. І. Поляруш, В. А. Бушаков, В. В. Котович, Н. І. Лісняк, О. В. Заїнчовська та ін.).

Ономастична лексика, як зауважує В. Д. Бондалетов, існує не лише в часі, а й у просторі. Просторовий аспект її існування зумовлений, як і мови в цілому, тим, що носії мови займають якусь територію і жива мова звучить не в одному, а в різних місцях. Але в одного із розрядів власних імен – у топонімах – зв'язок із просторовими об'єктами більш тісний: вони є їхніми позначеннями [1, с. 49]. На думку В. Бланара, об'єм ономастичних систем вимірюється у просторі, в часі і в продуктивності (в частотності). Вона пов'язана з ареалами в топонімії, із соціальними факторами в антропонімії та з економічними – в хрматонімії [9, с. 51].

Уважаємо за доцільне, перш ніж перейти до розгляду мікротопонімів, антропонімів, ергонімів тощо указанного населеного пункту, звернутися до етимології назви *Лумшори*. Вона є румунською за походженням і мотивована прикметником *Lumsior* «світлуватий» (пор.: словацькою – *lumsur*, *lumsory*; угорською – *Ronafured*). В етимологічному словнику-довіднику М. Габорака знаходимо назву потоку *Лумшора* (пор.: *Лумшора*, -и; ж.; потік; бас. Лючки л. Пістиньки п. Пруту; с. Верхній Берегів Кос. р-ну: Лумшори (Словник гідронімів України. – К. : Наукова думка, 1979. – С. 331). Назва є румунською за походженням. Вона мотивована прикметником *Lumsior* «світлуватий», пор. рум. *Lumiha* «освітлювати, висвітлювати, освічувати, освявати» (Румунсько-український словник. – Бухарест, 1963. – С. 275) – вказує на колір води [3, с. 308].

* Лише за 1991–2005 рр. загальна кількість сіл в Україні скоротилася на 252. Визначальну роль у зменшенні чисельності сільського населення відіграє депопуляція. В Україні не залишається жодного регіону, в сільській місцевості якого не було депопуляції [4, с. 47]. Депопуляція – це процес скорочення чисельності тієї чи іншої країни внаслідок стійкого перевищення смертності над народжуваністю. В Україні чисельність населення скоротилася на 2880,7 тис. осіб [5, с. 194].

Село *Лумшори* – унікальне місце на Закарпатті, воно розташоване за 50 км на північний схід від *Ужгорода* в мальовничій долині річки *Туриця*, біля підніжжя хребта *Полонина Рівна* на висоті 550 м над рівнем моря. *Полонина Рівна* – найбільша полонина Українських Карпат – комплекс високогірних альпійських лугов, висота над рівнем моря яких сягає 1479 м, а площа займає 1100 гектарів. Село *Лумшори* засноване за часів Австро-Угорщини. Мешканці розповідають, що колись люди тікали від австро-угорських панів і створювали села. Так виникли й *Лумшори*: село було під полониною і до нього можна було легко дійти. Місцеві жителі вважають, що назва *Лумшори* пішла від слова «лом», бо колись чоловіки рубали дерева в лісі і тому їх називали *лумшорські ведмеді* (вони були сильні і працювали в лісі). У селі близько 60 хат, а населення – біля 150 осіб. Місцевих жителів залишилось близько 20, це пенсіонери. Молоді майже немає – виїхала до *Ужгорода* чи в інші міста. На село – декілька школярів, які ходять до школи в сусіднє село *Турички*. Зараз діти вже почали народжуватися, а в останні 15 років новонароджених не було. Тобто село поступово вимирає.

На позначення відтопонімних прикметників – ад'єктомів – у мовленні горян функціонує єдина форма – *лумшорський*. На позначення назв жителів – катойконімів – у формі множини зафіксовані дві форми – *лумшор'яни* і *лумшорці*. Якщо в катойконімі *лумшорці* твірний суфікс не наголошується і зберігається наголос твірного слова, то при утворенні множинних форм за допомогою формантів –ан-и (ян-и), стверджує В. О. Горпинич, наголос послідовно переходить з основи на суфіксальний голосний незалежно від того, який склад є під наголосом у твірній основі. Це явище загальнономовне, бо поширене на всьому українському терені [6, с. 94]. На позначення назв жителів чоловічої статі зафіксована форма – *лумшорець*, жіночої статі – *лумшорка*. Більшість назв жителів чоловічого та жіночого роду зберігає в однині той самий наголос, що й у назвах множинної форми [6, с. 95]. У мові старшого покоління в жіночих назвах жителів ми натрапили і на форму -их-а: *лумшоріха* (наголос падає на голосний твірного суфікса). Як зазначає В. О. Горпинич, у жіночих сингулятивах із суфіксом -их-а наголошується голосний твірного суфікса; пор.: *Сахарів (См) – сахаріха* [6, с. 97].

У селі *Лумшори* дві вулиці – *Лісова* та *Кам'яна*. Перша вулиця *Лісова* проходить у лісі вздовж річки. Другій вулиці *Кам'яній* дали недавно таку офіційну назву. Назвали її так тому, що там проходить кам'яна дорога на гору. Хоча старожили іменують її *Польовою*. Вони мотивують це тим, що колись там була вузькоколійка і по цій вулиці звозили ліс, який потім везли до Австро-Угорщини. Тобто в цих урбанонімах спостерігається виражена географічна номінація (пор.: вул. *Садова*, вул. *Рівна*, вул. *Висока* тощо). Також є в селі ще дві вулиці, названі на пошану *Лесі Українки* та *Івана Франка*. Вулицю, названу на честь *Лесі Українки*, ще паралельно називають *урочищем Болотино* (за назвою урочища).

Цікавим виявився і місцевий антропонімікон. Як констатує О. В. Суперанська, дуже важливим є виділення та поглиблене вивчення антропонімів, оскільки вони записані в документах кожної людини і сприяють ідентифікації особистості. Крім офіційно прийнятих форм антропонімів, існує безліч неофіційних, домашніх форм, а також форми, прийняті в минулому і важко ідентифіковані зараз [9, с. 49]. Простеживши за прізвищами мешканців с. *Лумшори*, ми дійшли висновку, що переважна більшість жителів (90 %) має прізвище *Ганак*; також є прізвища *Штилік*, *Цигіка*, *Лішита*, *Коваль*, *Ганіч*, *Боцман*, *Кайка*, *Лангвізер*.

У мовленні мешканців зафіксовані такі чоловічі імена: *Іван*, *Михайло*, *Петро*, *Юра*, *Вася*. Повні імена *Юрій* та *Василь* не вживаються, навіть старих людей тут називають *Юрами* та *Васями*.

Щодо жіночих імен, то ми не побачили різноманіття, це – *Ганна (Анна)*, *Марія*, *Гафія*, *Феня*, *Катя*. У мовленні відсутні повні імена *Феодосія* і *Катерина*.

У *Лумшорах* є такі прізвиська – прозвиська чи прізвонки – кажуть *лумшорці* (пор.: на Закарпатті стосовно неофіційних особових власних назв уживані терміни *прізвиско*, *прізвишко*, *прізвишка*, *називка*, *називко*, *назвище*, *в'уличное мя*; пор. рос.: *прозвище*, *кличка*; білор. *мянушка*; пол. *przezwiśko*; словац. *przezyvek*; чес. *prezdivka* [10, с. 54]: *Феня* (хоч ім'я *Марія*), *Гаркуличка* (щоб розпізнати, хто саме із *Гапаків*), *Нанчин Петро* (бо його бабусю звали *Нанка*, а вони теж із *Гапаків*), *Хаван (Василь і Михайло)*, *Боцман*, *Брінька*, *Кемедічка*, *Роганчин*, *Піцій*, *Юшк'уля*, *Штиліха*.

Цікаво, що на кладовищі частина померлих (більш старих) записана лише на прізвище та ініціали чи прізвище, ім'я та скорочено по батькові – напр., *Гапак Катерина М.*, *Гапак В.М.*, *Гапак Іван Ів.* Хоча більшість усе ж таки за традицією (прізвище, ім'я та по батькові) – напр., *Семйон Юрій Станкович*, *Гапак Юлія Василівна*, *Качур Гафія Іванівна*, *Бактан Василь Юрійович тощо*.

На досліджуваній території упродовж століть сформувалися цікаві ороніми, гідроніми, мікротопоніми – вони віддзеркалюють усю неповторність карпатської природи та мовленнєве багатство горян. Гори, які розташовані тут, – це *Полонина Рівна* (її висота над рівнем моря – 1479 м), *Полонина Остра*, *Рівна*, *Лютянка*, *Куйциця*. Полонини і гори люди тут не розділяють, тому й назви їх такі самі: полонини *Рівна*, *Лютянка*, *Куйциця*. На полонині *Куйциці* зараз росте тільки трава *псюнка* – невисока суха трава – колись там паслась худоба, зараз же її немає, і, за словами жителів, гуляють ведмеді.

Зафіксовані тут такі назви полян: *Заяруга*, *Свінарки*, *Полянкі*, *Юльцін Стуйнік (криничка)*, *Жолуб*, *Ніжній Діл*, *Ведмежа Поляна*. На цих полянах люди раніше садили картоплю, сіяли пшеницю, ячмінь, –

а зараз усе заросло березами, бо немає кому садити. Є назви полян, які мешканці давали за асоціаціями або які були пов'язані з певними подіями – напр., *Поляна Казок* (тому що вона гарна), *Тракторна Поляна* (бо там стоїть перевернутий трактор), *Поляна Альпіністів* (так називають скеледром).

У районі села *Лумшори* є хребти *Лютянська Голіця*, *Вільшанський Діл*, болота – *Млаки*, під *Ведмєжою*, озера – *Зарва*, *Комсомольське*, *Медвєжа*, урочища – *Болотино*, *Грабіна*, *Пустонице*, *Лан*, *Грун*, *Полянкі*, *Бріица*, *Волошин*, *Млака*, *Гряди*, *Драшніця*, *Межипоточино*, *Вурбарка*, *Переніза*, *У платку*. Мікротопоніми є як однослівними, так і двослівними (напр., двослівні назви полян *Ведмєжа Поляна*, *Юльцін Струйнік*). Натрапили ми й на назви у формі прийменниково-іменникової конструкції *У Платку* (урочище) і *Під Ведмєжою* (болото), що для мікротопонімів не є рідкісним явищем, на відміну від ойконімів, які не мають прийменникової форми; пор.: мікротопоніми *Коло Баблинського Містка* (потік) *Чрв*, *Коло Каплички* (потічок) *Трн*, *Річка в Попадині Ярку* (потік) *Чрв*, *Потік із Човника* (потічок) *Чрв*, *З Керничок* (струмок) *Трн*, *З Мобарів* (потічок) *Чрв*, *З Білих Керниців* (потічок) *Трн* [2, с. 80, 130, 122, 68]; *Під Пугачівкою* (водоспад), *Під Прелюкою* (гора), *Під Руською* (урочище), *Під Явором* (урочище), *На Згаріях* (куток), *На Завою* (куток), *На Тартаку* (урочище), *На Очереті* (урочище), *На Рівні* (частина с. Ямна), *Над Ямами* (урочище), *Над Волицею* (урочище), *Над Згарами* (урочище), *Над Озірним* (урочище) [3, с. 496, 406, 408, 358, 350, 357].

Між карпатських гір протікає річка *Туриця*, потічки *Потук*, *Яцур Потук*. Там шумлять водоспади *Соловей* і *Партизан*. Річка *Турія* починається під озером *Комсомольським* і тече до *Ужа*. За часів СРСР там була туристична база, її будувала молодь, тому й озеро назвали *Комсомольським*. Яка була первісна, автохтонна назва цього озера – невідомо, старожили знають лише таке найменування. Але ж вона була. Отже, назва ця втрачена.

Дослідження показало, що раніше назву мала кожна гора, потічок, водоспад тощо, але оскільки корінне населення поступово вимирає, а нові жителі (підприємці), які заснували туристичний та лікувально-оздоровчий бізнес, їх не знають – ці назви втрачені, вони вже в минулому. На сучасній карті деякі з цих назв є, але навіть тих, які є на карті, місцеве населення уже не знає, у мовленні вони поступово зникають. Підприємці у своїй лексиці, у документах використовують головним чином назви тих об'єктів, які забезпечують їм прибуток, – наприклад, водоспад *Соловей*, поляна *Альпіністі*.

Сьогодні цей край вважається лікувально-оздоровчим та туристичним місцем, тут збудовані бази відпочинку. Є туристична база «*Полонина*»; за часів СРСР це була туристична база всесоюзного значення, зараз це – лікувально-оздоровчий комплекс. Є й інші бази відпочинку – «*Лумшори*», «*Водоспад*». Приймають туристів і садиби «*Мисливська садиба*», «*У Мирона*», «*Лумшори*». Функціонують ресторани «*Коліба*», «*Живанська коліба*».

Але найбільше приваблює відпочивальників та й місцевих жителів купальні з сірководневою гідрокарбонатно-натрієвою водою, що використовується для лікування захворювань опорно-рухового апарату та нервової системи. Тут встановлені ванни-купальні, які називають *чанами*. Їх встановили підприємці *Михайло Ворожильник* та *Володимир Опіярі*. *Чани* іменують за назвою садиби чи бази, напр., *чан «Полонина»*. Але найчастіше вживають просто *Чан*. Тобто слово *чан* у *Лумшорах* починає функціонувати уже як власна назва – *Чан*: загальна назва втрачає своє узагальнювальне значення і набуває відповідного індивідуалізуючого лексико-ономастичного, граматичні ж ознаки залишаються незмінними.

До цього часу в *Лумшорах* зберігається старовинний чан 1600 року, в якому підігривають воду, його вилили в с. *Турія-Ремета*, де колись добували залізну руду. За часів Австро-Угорщини там був завод, де переробляли залізну руду і виплавляли невідомий зараз сплав (ця інформація датується 1778 роком). Давній чан 1600 року знайшли в потічку після повені. Існує ще один такий самий давній чан – він з 1945 року стоїть у музеї у *Відні*.

Однією з особливостей сучасного етапу розвитку сільської інфраструктури є зміни в приміських і рекреаційних територіях, які освоюють заможні міські жителі, будуючи тут житло та облаштовуючи садиби. Село *Лумшори* здавна було туристичним. Профспілкові турбази були переповнені. Після розпаду Радянського Союзу *Лумшори* стали вимирати, оскільки з потоку туристів та відпочивальників приїжджали одиниці. І лише на початку XXI століття підприємці почали купувати в селі хати і будувати садиби та колиби, розвивати структуру зеленого туризму. Сьогодні близько 17 підприємців здають житло для туристів. А одна сотка землі в *Лумшорах* коштує від 3 до 5 тисяч доларів. Тому й не випадкові такі назви публікацій у місцевій пресі, як: «Вимираюче село *Лумшори* перетворюється на райський куточок».

Надзвичайно багате й цікаве мовлення мешканців старшого віку с. *Лумшори*. Це мова корінної людності, яка віками живе на південних схилах Українських Карпат. Дослідженню цієї мови присвячено багато лінгвістичних розвідок (С. Бевзенко, Ф. Жилко, І. Чередниченко, І. Верхратський, А. Залеський, Р. Керста, І. Панькевич, М. Антошин, Г. Клепикова та ін.) – «у більшості з них розглядається фонетична система, граматична будова, рідше – лексичний склад мови місцевого східнослов'янського населення, установлюються просторові, рідше – часові межі функціонування відповідних говорів, а деколи й

найближчі генетичні стосунки цих говірок з іншими сусідніми говорами та мовами», – зауважує П. П. Чучка [11, с. 9].

Ми не акцентуємо уваги на діалектних особливостях місцевої говірки – ужанських говорів Закарпаття (за даними Й.О. Дзєндзелівського: карта давнього адміністративного поділу Закарпаття [7, с. 13]), оскільки це не є метою нашого дослідження, але й не вказати на них не можна. Найбільш виразними діалектними особливостями місцевої говірки є: 1) у системі вокалізму – монофтонг [у]: *вуз* «віз»; [ы] на місці [и]: *сын*; 2) у системі консонантизму – препалатальний [л]: *[л]уна*; м'який [р'] та [ц'] в усіх позиціях: *типир'* – «тепер»; відсутність протетичних: *улиця* (*вулиця*), *оріх* (*горіх*); 3) морфологічні особливості: у родовому відмінку множини закінчення -и: *кони*, *л'уди*; інфінітиви на -чи: *печи*, *мочи*.

Що ж до специфічних локальних рис, то вони здебільшого є староруськими архаїзмами, які збереглися в Карпатах через тривалу економічну і політичну відірваність краю від решти українських земель, або ж потрапили до закарпатців у новіші часи від сусідніх народів, зокрема словаків, угорців, поляків, румунів, німців і навіть південних слов'ян, із якими місцева людність раніше підтримувала тісні контакти [11, с. 11].

Час іде, місцеві жителі вимирають, їхні прізвища та імена залишаються на могильних каменях, прізвиська – в пам'яті осиротілих хат, в пам'яті лісів, гір, ручаїв, потоків, потічків, хребтів, урочищ, полян. Власні назви просто зникають. А ті оніми, які поки що функціонують, поступово щезають або замінюються приїжджими чи підприємцями на інші.

Розглянутий матеріал дає підстави зробити такі висновки:

1. Дослідження власних назв, уживаних в селі *Лумшори* на Закарпатті, дозволяє стверджувати, що вони становлять невід'ємну частину загальнонаціонального ономастичного простору України.

2. Село *Лумшори* – давнє поселення, автохтонна людність якого поки ще зберігає свої мовленнєві, психологічні, антропологічні, культурні особливості, але вони вже приховані.

3. Зафіксувати й дослідити ономастикон місцевості, де вимирають жителі, а під впливом різних причин поселення й назви в ньому поступово повністю змінюються, – є необхідною умовою для збереження національного фонду, національної культури українського народу.

4. Як показує матеріал, цей населений пункт не вмирає, він поступово змінюється та перетворюється в новий «котеджний», «садибний», «лікувально-оздоровчий» і «туристичний» куточок, а це призводить до збереження тих власних назв, які принесуть прибуток підприємцеві та будуть вигідними для розвитку туризму. Всі ж інші оніми поступово зникають у мовленні.

5. З онімами пов'язаний тут, хоч і опосередковано, прагматичний аспект старої топонімії (у плані реструктуризації, збереження, перспектив): за назвою розпізнається об'єкт, який цікавить мовця.

Уважаємо, що ґрунтовне дослідження мікротопонімії, антропонімії тощо як окремих сіл, так і певних регіонів України необхідне для того, щоб зафіксувати й зберегти лінгвістичні, етнокультурні, географічні, історичні, краєзнавчі, соціологічні відомості, закладені в назвах, оскільки вони можуть бути з часом втрачені.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондалетов В. Д. Русская ономастика / В. Д. Бондалетов. – М. : Просвещение, 1983. – 224 с.
2. Вербич С. О. Гідронімія басейну Середнього Дністра. Етимологічний словник / С. О. Вербич. – Луцьк, 2009. – 234 с.
3. Габорак Мирослав. Топонімія Галицької Гуцульщини. Етимологічний словник-довідник / М. Габорак. – Івано-Франківськ, 2011. – 655 с.
4. Географія : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / В. Ю. Пестушко, Г. Ш. Уварова. – К. : Генеза, 2009. – С. 47.
5. Географія України : довідник школяра і студента / В. К. Губарев. – Донецьк : ТОВ ВКФ «БАО», 2006. – 416 с.
6. Горпинич В. О. Назви жителів в українській мові / В. О. Горпинич. – К. : Вища шк., 1979. – 158 с.
7. Дзєндзелівський Й. О. Лінгвістичний атлас українських народних говорів Закарпатської області УРСР (Лексика). Частина I / Й. О. Дзєндзелівський // Наукові записки. – Ужгород : УДУ, 1958. – Том ХХХІV. – 18 с.; карт з коментарями 120 + 11.
8. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – [2-е изд.] – М. : Наука, 1988. – 192 с.
9. Суперанская А. Ономастическое пространство / А. Суперанская // Наукові записки. – Серія : Мовознавство. – Тернопіль : ТДПУ, 2003. – Вип. 1. – С. 45–52.
10. Чучка П. П. Антропонімія Закарпаття: монографія / П. П. Чучка. – К., 1969. – 671 с.
11. Чучка П. П. Національна свідомість закарпатських українців у ХХ столітті : етнолінгвістичний та культурно-історичний аспекти. Навчально-методичний посібник / П. П. Чучка. – Ужгород : Вид.-во УжНУ, 2005. – 64 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Гуцул Лариса Іванівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: ономастика, відтопонімний словотвір, акцентологія.